

348
Т33

Міністерство освіти України
Криворізький державний педагогічний університет
Кафедра педагогіки і методики трудового
та професійного навчання

**ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА ТРУДОВОЇ ТА
ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МОЛОДІ**

Збірник наукових праць
Випуск 2

Кривий Ріг
1999

навчитись ходити за кіньми, соколами, собаками, обслуговувати свого пана за столом тощо. Тобто лицар мав навчатись всьому тому, що потрібно у лицарському поході. Не аналізуючи негативні і позитивні сторони виховних систем у стародавні і середні віки, відмітимо, що фізичне виховання і турбота про здоров'я підростаючого покоління найтіснішим чином пов'язувалися з цілеспрямованою організацією праці.

ЛІТЕРАТУРА

1. Монро П. Історія педагогіки. Частина I. - М.:Мир. 1911.- 325 с. (рос. мова)
2. Монро П. Історія педагогіки. Частина II. - М.:Мир, 1911.- 372 с. (рос. мова).
3. Винничук Л. Люди, нравы и обычаи Древней Греции и Рима.- М.: Высшая школа, 1988.- 496 с.
4. Асмос В. Ф. Антична філософія. - М.:Высшая школа, 1976.- 543 с. (рос. мова).
5. Федорова Є. В. Імператорський Рим в обличчях.- М.: Вид-во МГУ, 1979.- 463 с. (рос.мова).

І.Г.Любар

Криворізький педуніверситет

ПРИРОДООХОРОННА РОБОТА УЧНІВ У СИСТЕМІ ЕКОЛОГІЧНОЇ ОСВІТИ

Тривалий час системою освіти не приділяється належна увага екологічній освіті. У різних типах і ланках навчальних закладів їй відводиться другорядна роль, а то вона й зовсім відсутня. Через ігнорування екологічної освіти в країні зросли покоління громадян-невігласів, губителів довкілля. Це призвело до екологічного лиха, що має вияв у забрудненні промисловими відходами повітря, води, ґрунтів, знищенні лісів, річок, зменшення сільгоспугідь тощо. Отруєння продуктів харчування, питної води, повітря викликало різкий зріст захворювань, смертності населення, зменшення народжуваності. Тенденція до виродження нації буде посилюватися, коли не будуть вжиті державні заходи щодо збереження довкілля. Першочергову роль у цій програмі має відіграти екологічна освіта.

Екологічна освіта має бути системною, неперервною і довготривалою. Вона забезпечується родиною, дошкільними закладами,

початковою і середньою школою, позашкільними установами, профтехучилищами, вузівською та післявузівською підготовкою, самоосвітою. Кожна з цих ланок освіти і виховання реалізує конкретні завдання і зміст екологічної освіти відповідно до віку та призначення навчального закладу. Наслідком їхньої діяльності є екологічна культура учнівської та студентської молоді. В ній виділяється чотири елементи:

- знання про природне та соціальне довкілля;
- система інтелектуальних та практичних умінь і навичок, необхідних для отримання системи екологічних знань;
- досвід гуманного, раціонального природокористування;
- переконання, ціннісні орієнтації у ставленні до природи, що є наслідком екологічного мислення.

Отже, екологічна культура є надбанням тієї частини молоді, яка успішно поєднує теоретичні знання з практичною діяльністю щодо охорони і збереження рідної природи. На жаль, сьогодні в школі вживаються словесні форми і методи навчання, в екологічному вихованні переважають вербальні можливості учнів і відстає сенсорно-рухливий розвиток. Це проявляється в тому, що багато учнів вільно володіють знаннями в галузі екології, але проявляють елементарне невігластво при спілкуванні з природою.

Обмеженість змісту екологічного виховання, зведення його до словесних форм діяльності, одноманітність її видів, форм та методів здійснення приводить до втрати у школярів інтересу до екологічної освіти. При такій постановці екологічного виховання, коли практична діяльність носить формальний характер, набуті знання не переростають у переконання і не виховують в учнів почуття господаря своєї землі. В останні роки взаємодія школярів з природою повсюдно має тенденцію до послаблення, а подекуди вона взагалі не проводиться. Це пояснюється недосконалістю навчальних планів і програм, з яких випадають проблеми активної взаємодії людини з природою, ставлення до рідної землі, об'єктів природи, наслідки недбалого господарювання тощо. Проявляється також і недостатній рівень педагогічної і екологічної культури вчителів, їхня пасивність при організації природоохоронної роботи. Посилання частини вчителів на складність часу, на економічні труднощі та негаразди, які ніби не сприяють організації природоохоронної діяльності, є безпідставними. Навпаки, виховання громадянина-господаря своєї землі є провідним завданням українського суспільства і школи. Природоохоронна робота, як ніяка інша, найбільш певно

сприяє формуванню у молоді таких якостей, як працьовитість, господарність, підприємливість, бережливість, ощадність, охайність, митикуватість, кмітливість, економність, чуйність, щедрість та ін.

Вивчений нами досвід кращих педагогічних колективів Дніпропетровщини з організації екологічного виховання показує, що ця робота успішно проводиться там, де створюють для її реалізації необхідні умови.

Ними є:

- усвідомлення школярами корисності своєї справи щодо охорони природних ресурсів;
- правильний вибір відповідних методів виховних впливів;
- систематичне залучення учнів до практичних справ щодо охорони природи;
- різноманітна праця в галузі охорони об'єктів природи;
- створення атмосфери неспримиренності до будь-яких проявів антигромадської поведінки у природному середовищі;
- правильна організація дитячої праці щодо охорони природи;
- недопущення знищення природних об'єктів внаслідок відсутності необхідних знань, умінь та навичок природокористування;
- прогнозування наслідків діяльності у природі;
- реагування органів влади, організацій на сигнали учнів щодо губителів природи тощо.

Дотримання цих умов забезпечує реалізацію раціонального змісту екологічної освіти, внаслідок чого учні оволодівають:

- системою екологічних знань, сприйняття природи як системи цінностей;
- практичними вміннями і навичками правильної поведінки у природному середовищі, правилами роботи з найбільш поширеними знаряддями праці, інструментами і механізмами, необхідними для виконання різних видів праці щодо охорони природних багатств;
- громадянською переконаністю в суспільній значимості праці щодо охорони природних багатств України, в необхідності активно, творчо працювати для збереження рідної природи;
- досвідом високогуманістичних відношень, трудового і громадянського гарту, боротьби з проявами антигромадської поведінки у природному середовищі, активних дій щодо захисту природних об'єктів.

Реалізація такого змісту екологічної освіти виключає вузький, утилітарний підхід до організації участі дітей в охороні рідної

природи. Праця учнів у природі є найліпшим методом повноцінного екологічного виховання, формування рис господаря-трудівника, громадянина-патріота України.

Д.Т. Федоренко
Криворізький педуніверситет

НАЙПЕРША І НАЙСВЯТІША СПРАВА **(Українська етнопедагогіка про трудове** **виховання учнівської молоді в сім'ї)**

З найдавніших, ще античних, часів українська сім'я крім набожності, трималася на найсвятіших принципах працелюбства, шани і поваги батьків та престарілих; вірності в шлюбі, дітям, батькам, богам і землі рідній... А ще сім'ю прикрашали майстерність в хатніх промислах і ремеслах, обізнаність в історії свого народу, виключній пісенності і розумінні гумору тощо. Власне, ці риси згодом стануть основними ознаками ментальності українців.

У вихованні учнівської молоді в сім'ї найпершою й найсвятішою справою вважалось трудове виховання, виховання в праці і її засобами, привчання до самообслуговування і найпоширеніших хатніх ремесел та промислів, до польових і садових робіт тощо.

Мудрість українського народу не випадково зафіксувала оціночні судження до сімей з різними підходами до трудового виховання власних дітей:

- Що то за родина, що до праці не привчила сина?
- Щасливі батьки працьовитими дітьми.
- І лінива замужем побуває, та тривким такий шлюб не буває

(Тут і далі етнопедагогічні твори подані у записах автора, друкуються вперше).

Ще з раннього дитинства в українських сім'ях дітей привчали до посильної праці, водночас привчаючи на слуху і до прислів'їв та приказок про роль праці в житті людини ("Не одяг красить людину, а її добрі діла", "Скільки не думай, а робити треба, бо думка ледача, а робота швидка", "Хто рано підводиться, у того діло спориться").

Під час привчання до обслуговуючої праці і посильної допомоги батькам по хаті (квартирі) народна мудрість рекомендує вживати пареміографічні твори більшої конкретності проблематичної адресації: